

نگاه

بهره‌برداری یکجانبه از هریرود حقوق عرفی را نقض می‌کند

احداث سد پاشدان؛ تهدیدی برای معیشت

برای دومین بار، یک دهه پس از آب‌گیری سد سلما، افغانستان روی هریرود مانع بنا کرده؛ مانعی که جریان آب به سمت ایران و ترکمنستان را مختل می‌کند. یک شرکت آذربایجانی با ۱۸ ساعت کار روزانه ساخت سد پاشدان را با سرعت به مرحله آبگیری در روزهای گذشته رساند. سد پاشدان از ظرفیت ذخیره ۴۵ میلیون مترمکعب آب، تولید دو مگاوات برق، و آبیاری ۱۳ هزار هکتار زمین کشاورزی برخوردار است. وزارت انرژی و آب افغانستان اعلام کرده که دورخیز برای سدسازی روی هریرود به سلما و پاشدان ختم نمی‌شود و ساخت دو سد تیرپل و گفگان نیز در دستور کار قرار دارد.

اعتراض شدید ایران به ساخت سد پاشدان توسط افغانستان

سخنگوی صنعت آب کشورمان بهره‌برداری یکجانبه از رودخانه هریرود را موجب نقض حقوق عرفی دانست و گفت: اثرات این اقدام یکجانبه طرف افغانی نه تنها تأمین آب شرب و بهداشت چند میلیون نفر را متأثر می‌کند، بلکه به آسیب گسترده به محیط زیست پایین دست نیز منجر می‌شود.

عیسی بزرگ‌زاده ساخت و آبگیری سد پاشدان در حوضه مرزی و مشترک هریرود را باعث کاهش جریان رودخانه مرزی هریرود و بروز خسارت‌های اجتماعی و زیست‌محیطی در مناطق پایین دست به‌ویژه ایراد آسیب جدی در تأمین آب شرب شهر مقدس مشهد دانست. وی بیان داشت: ساکنان حوضه آبریز هریرود در هر دو کشور ایران و افغانستان طی سالیان سال، از جریان طبیعی این رودخانه فراموشی بهره‌مند شده‌اند و حقوق عرفی و تاریخی برای هر دو طرف ایجاد شده است. اثرات این اقدام یکجانبه طرف افغانی نه تنها تأمین آب شرب و بهداشت چند میلیون نفر را متأثر می‌کند، بلکه به آسیب گسترده به محیط زیست پایین دست نیز منجر می‌شود. سخنگوی صنعت آب بیان داشت: جمهوری اسلامی ایران بارها از کانال‌های دیپلماتیک اعتراض رسمی خود را نسبت به اثرات منفی فرامرزی ناشی از اقدامات سدسازی یکجانبه طرف افغان در حوضه هریرود اعلام کرده و خواهان همکاری مشترک برای ارزیابی و کاهش این اثرات و انتخاب توسعه پایدار به جای توسعه مخرب بوده است.

بزرگ‌زاده ضمن تأکید بر ضرورت رعایت مفاد صریح و روشن حقوق بین‌الملل آب در بهره‌برداری مشترک از آب رودخانه مرزی هریرود، اظهار داشت: در این راستا وزارت نیرو در کنار وزارت امور خارجه خواهان مذاکره فوری در این خصوص است و برای همکاری با طرف افغانی در یافتن راه‌حل‌های مشترک و قابل قبول برای کاهش اثرات فرامرزی سد‌های پاشدان و سلما اعلام آمادگی می‌کند.

آب به‌عنوان یک ابزار سیاسی

جعفر حق‌پناه، استاد دانشگاه و کارشناس مسائل افغانستان، گفت: در افغانستان هر حکومتی با هر گرایش فکری و ایدئولوژیک روی کار بیاید با مسئله آب به‌عنوان یک ابزار سیاسی جهت موازنه‌گری و تنظیم سیاست خارجی با دولت‌های همسایه رفتار می‌کند. در واقع از منظر افغانستانی‌ها آب تنها مزیت ژئوپلیتیک و ثروت و ابزار چانه‌زنی و موازنه‌سازی آنها با قدرت‌های رقیب است چون تقریباً در مقابل تمام همسایه‌های خود منهای چین در موقعیت بالا دست قرار گرفته‌اند و منابع آب سرشاری دارند که بخش عمده آن از کشور خارج می‌شود و تلقی عمومی این است که چون افغانستان نتوانسته از ظرفیت‌های خود استفاده کند، بنابراین وضعیت برعکس شده و آنها به کشوری نفوذپذیر و ضعیف تبدیل شده‌اند. حق‌پناه افزود: پس از منظر آنها برای موازنه‌سازی و مقابله با تحکرات قدرت‌های منطقه بهترین چاره استفاده از منابع آبی به‌عنوان یک سلاح است.

بنابراین رویکردی که در افغانستان هم در دوران پادشاهی و سپس در دوران جمهوری و حتی در زمان جهادیون پس از آن جمهوریت ۲۰ سال گذشته و طالبان دنبال شده است این بوده که از آب به‌عنوان یک ابزار استفاده کنند. در واقع این موضع برای آنها صرفاً یک پدیده اقتصادی نبوده و سدسازی‌ها و احداث کانال‌ها و تونل‌ها در این راستا انجام شده است. این کارشناس مسائل افغانستان در ادامه ابزار کرد: طبیعتاً در ایران این وضعیت هم در حوزه آبریز هیرمند در جنوب و اخیراً هم در حوزه هریرود در شمال از قدمت بیشتری برخوردار است. اما طبعاً به ایران محدود نخواهد بود. درحال حاضر طالبان از یک سو اقداماتی را در کابل رود، برای مهار آب‌هایی که به سمت پاکستان می‌رود انجام داده است و از سوی دیگر با احداث کانال‌هایی در قوچ‌تپه واقع در شمال کشور، حرکت مشابهی را برای موازنه‌سازی قدرت با کشورهای آسیای مرکزی در دست اقدام دارد. بنابراین باید نگاه موسعی به این موضوع داشت و صرفاً آن را به ساخت یک سد یا یک تصمیم و توافق محدود نکرد.

مسئله آب به‌عنوان یک مولفه راهبردی در روابط

عضو کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس گفت: ترک‌ها درحال ساختن سد‌های زیادی در افغانستان هستند.

ابوالفضل ظهروهوند با بیان اینکه مسئله آب یک مولفه راهبردی است، افزود: آب یک مولفه راهبردی ویژه در روابط ما با افغانستان است. متأسفانه به‌دلیل عدم‌نگاه جامع به روابط در سال‌های اخیر ما خسارت خوردیم و الان هم کسانی که دنبال رابطه تمام و کمال با طالبان بودند پاسخگوی این خسارت‌ها نیستند و امروز می‌بینیم که نمادهایش بیرون می‌آید و طرف‌های مقابل در این قضیه کوتاهی ندارند؛ کشورهایی مثل ترکیه، آذربایجان و قطر. ترکیه، آذربایجان و قطر، رقیب منازعه‌آمیز ایران هستند و متأسفانه وقتی روی این مسئله کار می‌شود این جامع‌نگری به‌کار گرفته نمی‌شود و به آن توجه نمی‌کنند و نتیجه‌اش هم این وضعیت می‌شود.

ظهروهوند افزود: الان یک سد دیگر هم در حوزه «زرنج» می‌زنند و این سد جدید را احداث می‌کنند و اصلاً هم کاری ندارند به اینکه تأثیرات اقلیمی آن روی بخش‌های غربی افغانستان چگونه است. وی در پاسخ به اینکه چه اندازه افغانستان موظف به رعایت حق‌آبه ایران است و آیا ما نیاز به توافقات جدیدی داریم، گفت: اصلاً طالبان هنوز مورد شناسایی جامعه جهانی قرار نگرفته و بر این اساس هویت درستی ندارد و همین الان در داخلشان اختلاف است و این ترکیب عناصری که در کابل هستند، تعهد و پایبندی چندانی به توافقات ندارند.

شهروند روند تحقق بزرگ‌ترین مولدسازی در کشور را بررسی می‌کند

آبرسانی به اصفهان با ۳۵ هزار میلیارد تومان مولدسازی

✎ [شهروند] دیروز عبدالناصر همتی، وزیر امور اقتصادی و دارایی، از تحقق بزرگ‌ترین مولدسازی در کشور با رقمی بیش از ۳۵ هزار میلیارد تومان در استان اصفهان و هزینه‌کرد آن برای پروژه‌های عمرانی این استان خبر داد؛ موضوعی که می‌تواند به الگویی مناسب در روند مولدسازی در سایر استان‌های کشور مبدل شود. به این ترتیب، بزرگ‌ترین مشکل استان اصفهان، یعنی پروژه تأمین آب شرب، با اجرای بزرگ‌ترین طرح مولدسازی کشور رفع خواهد شد. لازم به ذکر است که دولت به‌منظور تأمین بخشی از منابع مالی جهت تأمین اعتبار پروژه‌های نیمه‌تمام و تکمیل و بهره‌برداری از آنها مصوبه سال ۱۴۰۰ را از سران قوا دریافت کرد. همچنین در راستای این مصوبه دولت مکلف شد منابع مالی خود را از محل فروش اموال مازاد یا مولدسازی به روش‌های مختلف تهاتر، مشارکت، اجاره و از محل دارایی‌های غیرمولد دولت تأمین کند.

مولدسازی دارایی‌های دولت با قوت بیشتر

دولت با ورود به بحث مولدسازی از بخش فروش صرف عبور کرده و به سرمایه‌گذاران پیشنهاد می‌کند تا با به‌کارگیری این دارایی‌های مازاد بتوانند خون تازه‌ای به کالبد تولید و اشتغال بدمند. عواید حاصل از واگذاری اموال غیرمنقول و پروژه‌های عمرانی نیمه‌تمام، پس از کسر کارمزدها، به حساب خزانه واریز خواهد شد. صد درصد مبالغ واریزی به خزانه، بلافاصله به حساب تملک دارایی‌های سرمایه‌ای دستگاه اجرایی مربوطه ستادی یا استانی واریز خواهد شد تا در سقف بودجه مصوب هزینه شود.

به‌نظر می‌رسد با تفویض اختیارات به استان‌ها و اصلاحاتی که در آیین‌نامه مولدسازی طی یک سال گذشته انجام شده است و به خصوص مصوبه مربوط به بازگشت صد درصدی عواید حاصل از مولدسازی به حساب استان‌ها و مشوق‌هایی که در نظر گرفته شده است، این حرکت تحولی در اقتصاد با شتاب بیشتری مسیر خود را ادامه دهد.

تمدید مصوبه مولدسازی دارایی‌های دولت برای ۲ سال دیگر

آبان ماه امسال بود که در صد و چهاردهمین جلسه شورای عالی هماهنگی اقتصادی سران قوا، درخواست وزارت امور اقتصادی و دارایی در خصوص «تمدید مصوبه مولدسازی دارایی‌های دولت» به مدت ۲ سال دیگر بررسی شد و مورد تأیید قرار گرفت و اعضا مقرر کردند دولت لایحه کاملی در این زمینه به مجلس ارائه دهد.

تحقق کمتر از یک درصد منابع مولدسازی در سال ۱۴۰۲

با این حال آذرماه امسال اعلام شد که بررسی‌های دیوان محاسبات کشور درخصوص میزان تحقق «منابع حاصل از فروش اموال و دارایی‌های منقول و غیرمنقول مازاد دولت» در سال ۱۴۰۲ نشان می‌دهد که بالغ بر ۹۰۷ میلیارد تومان (کمتر از یک درصد مبلغ پیش‌بینی شده) و در شش ماهه اول سال ۱۴۰۳ تنها مبلغ ۲۹۸ میلیارد تومان (حدود یک و نیم درصد مبلغ پیش‌بینی شده) به نسبت شش ماهه) محقق شده است. دیوان محاسبات کشور تأکید دارد که با توجه به نبود یک قانون تخصصی در زمینه مولدسازی دارایی‌های دولت در قالب یک قانون دائمی، ضمن تصویب یک قانون خاص، نسبت به تنقیح و نسخ قوانین پراکنده و ناکارآمد در این حوزه اقدام شود.

که نزدیک به دوبرابر میانگین جهانی است. همچنین در همایش مولدسازی اموال و دارایی‌های راکد که طی سال ۱۳۹۶ برگزار شد، میزان دارایی‌های احصا شده دولت در قالب اموال غیرمنقول تاکنون ۵۰۰۰ هزار میلیارد تومان اعلام شده است. البته خزانه‌دار کل کشور می‌گوید رقم ۵۰۰۰ هزار میلیارد تومان احصا شده، یک تخمین تمام‌شمار نیست که شامل همه دارایی‌ها شود و تعداد و ارزش دارایی‌های دولت می‌تواند افزایش بیشتری داشته باشد، به‌طوری‌که براساس بررسی نهاد مذکور و برآوردهای اداره کل اموال دولتی و اوراق بهادار، عدد ۵۰۰۰ هزار میلیارد تومان ذکر شده برای ۳۵ هزار دارایی‌هایی شناسایی شده دولتی است و اگر سایر اموال و دارایی‌های احصا نشده دولت را نیز به این ۳۵ هزار دارایی اضافه کنیم، تعداد دارایی‌های دولت تا یک میلیون واحد می‌رسد که در آن صورت ارزش دارایی‌های دولتی به ۱۸۰۰۰ هزار میلیارد تومان خواهد رسید. با توجه به اینکه رقم مذکور مربوط به برآوردها و محاسبات سال ۱۳۹۶ است، بر این اساس و با در نظر گرفتن رقم ۱۲۸۶ هزار میلیارد تومانی نقدینگی سال ۱۳۹۶، رقم مذکور معادل ۱۴ برابر نقدینگی همان سال است.

بنابراین کاملاً مشخص است در ایران نسبت دارایی‌های عمومی دولت به تولید ناخالص داخلی از میانگین نسبت جهانی بسیار بالاتر بوده و حجم دارایی‌های دولت تناسب و توازن با تولید ناخالص داخلی کشور ندارد.

دارایی‌های راکد دولت؛ ۲ برابر میانگین جهانی

در اغلب کشورها دارایی‌های دولت به نسبت اندازه اقتصاد، ارقام قابل‌توجهی‌اند؛ تخمین‌های انجام شده در این ارتباط نشان می‌دهند در برخی نمونه‌ها تنها دارایی‌های غیرمالی دولت‌ها به‌طور متوسط به میزان ۶۷ درصد از تولید ناخالص داخلی ارزش دارند. این موضوع بیانگر آن است که افزایش هرچند اندک در بازده دارایی‌های دولتی می‌تواند درآمد چشمگیری ایجاد کند. بنابراین، در دوره‌های اخیر دولت‌های مرکزی و محلی، افزایش بازدهی دارایی‌های خود را به‌عنوان یکی از مسیرهای تحریک رشد اقتصادی تأمین درآمد پایدار و پوشش کسری بودجه تلقی می‌کنند.

بر اساس گزارشی که تحت‌عنوان «چهارچوب مولدسازی دارایی‌های عمومی دولت» در سال ۱۳۹۸ و توسط مرکز پژوهش توسعه و آینده‌نگری تهیه شده، در این زمینه درآمدهای بین‌المللی پول با محاسبه دارایی‌های عمومی بین ۲۷ کشور، نسبت این دارایی‌ها به تولید ناخالص داخلی را عدد ۱۱۴ درصد محاسبه کرده است.

بر همین مبنا در ایران این رقم در برآورد حداقلی ۲۶ درصد ذکر شده

واگذاری اموال مازاد دولت در ۱۵ استان

به تاژگی چهارمین جلسه هیأت عالی مولدسازی دارایی‌های دولت در دفتر معاون اول رئیس‌جمهور برگزار شد و پس از بررسی اموال مازاد معرفی شده در استان‌های گیلان، خوزستان، خراسان جنوبی، لرستان، کردستان، فارس، کرمان، یزد، خراسان رضوی، آذربایجان شرقی، کرمانشاه، آذربایجان غربی، ایلام، قزوین و سمنان، با واگذاری تعدادی از اموال که مطابق قانون با واگذاری یا تهاتر آنها، امکان مولدسازی در سایر بخش‌های مربوط وجود داشت، موافقت شد. این اموال متعلق به وزارتخانه‌های بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، تعاون، کار و رفاه اجتماعی، نیرو، کشور، راه و شهرسازی، امور اقتصادی و دارایی، جهادکشاورزی و سازمان برنامه و بودجه کشور بود. در این جلسه، عارف با بیان اینکه اموال مازاد معرفی شده باید هرچه زودتر تعیین تکلیف و در بخش مولدسازی از درآمد حاصله از آنها استفاده شود، خواستار آن شد که جلسات همچنان به شکل منظم و دقیق برگزار شود تا درباره این اموال تصمیم‌گیری انجام گیرد.